

פרשת תולדות תשע"ח

Baltimore, MD	4:32
Brooklyn, NY	4:18
Chicago, IL	4:07
Johannesburg, S. Africa	6:18
Lakewood/Deal, NJ	4:20
London, UK	3:53
Los Angeles, CA	4:29
Manchester, UK	3:50
Monsey, NY	4:17
Montreal, Quebec	4:03
Toronto, Ontario	4:32
Yerushalayim	4:03
Zurich, Switzerland	4:29

השבת
בניית
המזבח

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

פ' תולדות

בירחי כלה שעלי ישיבתנו הקדושה לומדים בעז"ה בשבוע הבא דיני כיבוד אב ואם.

והנה בפרשת השבוע, ויאהב יצחק את עשו כי צדי בפיו. ומצינו בס' חסידים אות שמ"א ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות, כי היה מסכן נפשו משום כיבוד אב. וחזין גדול כיבוד אב שלו. וע' קדושין ל' ע"ב המכבד אביו ואמו מעלה אני עליהם כאילו דדתי שם וכבודני.

ויצחק אמר לו, ועשה לי מטעמים, וע' אלשיך וספורנו דע"י כיבוד אב יזכה לברכות.

ובסוף בכה. ומצינו תנא דב"א פל"ד בשכר ג' דמעות של עשו זכה להר שיעיר שאין גשמי ברכה פוסקין ממנו לעולם. וכן ע' תנחומא קדושים ט"ו, דמעות שלא יבד אביו הוי בכלל כיבוד אב ויש ע"ז שכר. וע' זוהר עמ' קמ"ה. וע' פלא יועץ נדך ברכות, המבקש ברכה מאביו הוא מצות כיבוד, ואמרו שלל הטובה והממלכה שיש לזרע עשו היא על שהחטיב ברכת אביו ויצעק צעקה גדולה וכו'. וע' רש"י יחזקאל ל"ה ו' וירושלמי נדרים ג' ח' עששו מתעטף בטלית לעתיד ויושב עם הצדיקים, עד שה' מוציא. והיינו שתובע שכר על כיבוד אב. וע' ס' הר' יראה ממורנו הגאון ר' אריה פינקל זצ"ל ללמוד מאבן גדול השכר של כיבוד אב כי מכל המלאכים וכו' אין מפריע לו ליכנס לך עין, ורק ה' בעצמו מוציא. (ולכא' הטעם לזה משום שלא עשה לשם שמים, או משום שעבירות שלו יותר מהממזה הזה).

ושם דרשו בירושלמי דע"ז כתיב בעובדיה, בהפטרה לפ' ושלח, אם תשים בסלע קינן וכו' בין כוכבים וכו', ואמרו כוכבים אלו צדיקים. ומבואר הדוכות של כיבוד אב באמת הוא שישב עם הצדיקים.

ומצינו בפרשה, ותקח רבקה את בגדי עשו בנה החמודות, ותלבש את יעקב בנה הקטן. וע' ח' הר"ם אמאי אמרה רבקה ליעקב לעשות דבר ל"כ מסוכן, ולא בדרך אחר, אלא רצתה שיהא לו זכות כיבוד אם נגד עשו. ופירושו בזה, ותקח רבקה את בגדי עשו בנה החמודות, ותלבש את יעקב בנה הקטן, היינו ותקח את הזכות שהיה לו שהוא המלבוש של האדם, ותלבש, זכות זה, יעקב יעקב בנה הקטן, הוא זכות של כיבוד אב.

והנה מצינו שראה יצחק כשנכנס עשו וראה פתוח לפניו פתחו של גהינום. ולפי פשוטו קשה אמאי רוקא היום ראה פתחו של גהינום. ופירושו כי בשעה שעושה מצוה מתלבש הרשע בריח של קדושה, (וע' בשם נפרח"ר ש"א פ"ו), וע' שם משמאל פ' תולדות תרל"ט עמ' ש"ז מעשה באדמו"ר מלובלין ששלח רשע קוויטל ואמר האדמו"ר שהפתק נראה מאור גדול, ובסוף נתברר כי באותו שעה הדליק המנורה. וכע"ז בפרד"ס"י כאן עה"פ כי ציד בפיו, וע"ש מעשה הארז"ל ומדרש שמואל. ולפי"ז ר"ק היום שבאמת לא עשה כיבוד אב, ולצוד ציד להביא, ולא הביא שחוט, (ועמש"כ בשם תיב"ע שהביא כלב), שפיר הכיר ריח של גיהנום. וחזין הכח של כיבוד אב אפילו לרשע.

וע' יערות דבש ח"א דרוש ה' עמ' ק"ד ליהרר במצוה שהגויס נהרים בו כי מעורר קטוור על בלי. וע"ש יע"ז ח"ב דרוש ב' דהרי זכות של עשו לזורות משום כיבוד אב, ולכן יזוהר לכבד אביו כראוי, שלא יח"ו קטוור על בלי.

הערות ותגובות בלש"ק או באנגלית יתקבלו ברצון במייל
bishvileihalacha@themir.org

ויתרצצו הבנים בקרבה (כה,כב)

בשעה שהייתה עומדת על בתי כנסיות ובתי מדרשות יעקב מפרנס לצאת, ובשעה שהיתה עוברת על בתי עכו"ם עשיו רץ ומפרנס לצאת (מדרש רבה)

אמר ראש ישיבת פוניבז' הגאון רבי דוד פוברסקי זצוק"ל בשם רבו מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליוואוויץ זצוק"ל: בעינינו תמוה הדבר, מנין ידע יעקב ממעי אמו שכעת עוברים הם על יד בית מדרש? וביאר: בעניינים גשמיים אנחנו מבינים זאת היטב, אך בעניינים רוחניים

דברי רבותינו

הקמת 'ועד ההצלה'

בשנת ת"ש, לאחר שנחשף הסכסוך ריבנורופ-מולוטוב ומדינת פולין חולקה בין רוסיה וגרמניה, התגלתה גם יד ההשגחה שבדרך פלא הביאה להסכמה בין המדינות ע"כ שהעיר וילנה תקבל עצמאות תחת שילטון ממשלת ליטא, שלמעשה כמעט חדלה מלהתקיים. יהודים רבים, וביניהם ישיבות שלמות, רבנים ואדמו"רים נמלטו לוילנה מאימת הרוסים והגרמנים ימ"ש. בין הישיבות שהגיעו לוילנה הייתה גם ישיבת מיר.

רוב מוחלט של הפליטים הגיעו לוילנה כשהם חסרי כל ממש. במרוצת הבהלה להימלט מפני הכובשים, השאירו את כל רכושם מאחור ונמלטו ל"עיר המקלט" וילנה כדי להספיק ולהקלט בה לפני סגירת הגבולות.

יהודי וילנה קיבלו בזרועות פתוחות את אחיהם הפליטים, אולם בעקבות המלחמה נפל ערכו של המטבע המקומי, ורכושם איבד את רוב ערכו. בנוסף, הצבא הרוסי ששלט בוילנה, בזז לפני צאתו מן העיר את כל חנויות ומחסני

אנו תמהים על כך, משום שאנחנו לא נותנים ממשות לעניינים רוחניים. אך עלינו לדעת שאם כך הדבר בעניינים גשמיים, כפי שיבואר, ק"ו שכך הדבר גם בעניינים רוחניים.

הנה ידוע טבע הכלי הנקרא 'מצפן', שבכל מקום ובכל זמן נוטה ונמשך הוא מעצמו לצד צפון ולא ניתן להטות אותו לשום צד אחר, משום שמטבעו לכל צד שיטו אותו חוזר הוא לצד צפון.

כך העניין גם ברוחניות, הקדושה מטבעה נוטה ונמשכת לצד הקדושה. וכיוון שיעקב אבינו הייתה בו קדושה עוד במעי אמו, לפיכך נמשך הוא למקומות הקדושה.

המזון לטובת החיילים שבחזית והשאיר את העיר כמעט ללא אוכל. אפילו קמח לאפיית לחם לא יכלו להשיג והוא חולק בצמצום לכל משפחה. הרעב הורגש בכל מקום. במצב זה, לא יכלו יהודי וילנה להחזיק לבדם בעול אחזקתם של אלפי אחיהם הפליטים שהגיעו לעירם.

את עול הדאגה לאחזקת הפליטים היהודים נטל על עצמו מרן הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצוק"ל. באופן בהול שלח הגר"ח ע מברק לידידו הגאון רבי אליעזר סילבר זצ"ל שכיהן כרב בעיר סינסינטי שבאוהיו בארה"ב. במברק הודיע לו על הפליטים הרבים שהגיעו לוילנה וביקש את עזרתם הנדיבה של יהודי ארה"ב.

מיד עם קבלת המברק אירגן הגאון רבי אליעזר סילבר כינוס ענק של חברי 'אגודת הרבנים באמריקה'. הכינוס התקיים בניו-יורק בר"ח כסלו ת"ש והשתתפו בו מאות רבנים לצד עסקנים רבים. אחת ההחלטות החשובות בכינוס הייתה הקמת 'ועד ההצלה' שמטרתו לסייע ליהודי אירופה הנדכאים בכל דרך אפשרית. לנשיא 'ועד ההצלה' נבחר הגר"א סילבר.

דברי הימים

זכות אבות

ואחות רשע ומקומה אנשי רשע ולא למדה ממעשיהם.

אך מיד בפס' אחרי זה שם (פס' כא) פירש"י: "ויעתר לו" - לו ולא לה, שאין דומה תפלת צדיק בן רשע, לפיכך לו ולא לה.

וכתוב בב"ר ובילקוט בפרשה שלנו: אלה תולדות יצחק בן אברהם - האבות עטרה לבנים והבנים עטרה לאבות. האבות עטרה לבנים ותפארת בני אבותם, והבנים עטרה לאבות שנאמר עטרת זקנים בני בנים, אמרו לא ניצול אברהם מכבשן האש אלא בזכות יעקב אבינו משל לאחד וגו'.

למדים אנו מכאן שהתפילה מתקבלת בזכות אבות ואינה דומה תפילה של מי שיש לו זכות אבות לתפילה של מי שאין לו זכות אבות. אך לא מספיק שיש זכות אבות, צריך גם שהבנים ימשיכו וילכו בדרכי האבות. צריך שיהיה מוכח שהם הבנים של האבות, שיהיה קלסתר פניהם כשל האבות והנהגתם כהנהגת האבות.

ובסוף הפרשה, כאשר יצחק שולח את יעקב לפדן ארם לקחת אישה מבנות לבן, ומי ברח אותו: ואל-שדי יברך אתך ויפרך וירבך והיית לקהל עמים, ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגריך אשר נתן אלקים לאברהם. כתוב (כח, ה): וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו. וברש"י: אם יעקב ועשו - איני יודע מה מלמדנו.

ונראה שבאה התורה ללמד אותנו שאפי' לו שיעקב ועשו שניהם היו בניו של יצחק ורבקה, שניהם באו מאותו בית ולשניהם הייתה אותה זכות אבות, אך דווקא יעקב זכה בברכות ולא עשו. והטעם הוא מפני שיעקב תפס בדרכי אבותיו ואפשר היה לומר עליו "עטרת זקנים בני בניו". אך עשו, אע"פ שראה שאביו אינו רוצה שיקחו מבנות הכנעני, ושלח את יעקב אחיו לקחת אישה מבנות לבן דווקא, אעפ"כ בחר ללכת לקחת לו אישה מבנות ישמעאל. הוא לא הלך בדרכי אבותיו וכן לא זכה בברכות של אבותיו.

ה' יעזרנו שנזכה ללכת בדרכי אבותינו ויתקבלו תפילותינו בזכות האבות הקדושים.

שוונת ולא בשלוש האחרונות אלא באמצע עיות, דא"ר חנינא ראשונות דומות לעבד שמסדר שבח לפני רבו, אמצעיות דומה לעבד שמבקש פרס מרבו, אחרונות דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטרו והולך לו. אנחנו פותחים את התפילה בשבח לקב"ה.

והדבר הראשון הוא זכות אבות [וכפי שיבואר להלן שברכת אבות גדולה מברכת 'מחיה המ' תים' וקודמת לה]. רק אח"כ אנחנו יכולים לבקש בקשות בברכות האמצעיות.

בראשית רבה לט, יא: ואעשך לגוי גדול, א"ל ומנח לא העמדת ע' אומות, א"ל אותה אומה שכתוב בה כי מי גוי גדול אני מעמיד רק ממך, רבי לוי בר חוית' ור' אבא בריה דר' חיה בר אבא אמרו שלשה גדולות וארבע ברכות כתוב כאן, בישרו שהם שלשה אבות וארבע אמהות. הרי שכל הקיום והבחירה בעם יש ראל הם רק בזכות אבות.

ועוד מצינו שאמר ה' לאברהם אבינו, במי דרש שם: א"ר יודן קובע אני לך ברכה בשמור נה עשרה אבל אין אתה יודע אם שלי קודמת אם שלך קודמת, א"ר אחויה בשם ר' זעירא שלך קודמת לשלי, בשעה שהוא אומר מגן אב-רהם ואח"כ מחייה המתים.

ובפירוש מהר"ו שם כתב: העניין בזה, כי הטובה שעושה הקב"ה ע"י תפילת הצדיקים הם מתגברים על מידת הדין ונעשה טובה ברי' בוי שפע ושם שמים מתקדש בעולם, וע"כ ברכת האבות גדולה יותר מברכת מחיה המ' תים וקודמת לה.

לכן בתפילת שמונה עשרה אנחנו מזכירים זכות אבות בברכת 'מגן אבות' לפני שבח הקב"ה בברכת 'מחיה המתים'.

....

כתוב בתחילת הפרשה (כה, יט) "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק", ופירש"י: אברהם הוליד את יצחק-שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, מה עשה הקב"ה, צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק.

ועוד שם (פס' כ) פירש"י עה"פ: "בת בתואל מפדן ארם אחות לבן" - וכי עדיין לא נכתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפ' דן ארם, אלא להגיד שבחה שהיתה בת רשע

הברכה הראשונה שאנו פותחים בה את תפילת שמונה עשרה היא ברכת אבות, כדי להזכיר זכות אבות.

כתב הטור (סי' קיג): ברכה ראשונה והיא אבות, תניא מנין שאומרים אבות, שנאמר הבו לד' בני אלים. ובב"י כתב: ברפ"ב דמגילה (יז): (ו) פירש"י הבו לד' - הזכירו לפניו את אילי הארץ. שבזכותם עומדת וקיימת הארץ. ובר"ח במגילה שם כתב: בני אלים - וכן האבות גבורי התורה והמצות, כדכתיב 'ואת אילי הארץ'.

ובטור שם הוסיף: ופותחים באלקי אברהם, דאמר ר"ל 'ואעשך לגוי גדול' זה שאומרים אלקי אברהם, 'ואברכך' זה שאומרים אלקי יצחק, 'ואגדלה שמך' זה שאומרים אלקי יעקב, יכול יהיו חותמין בכלם, ת"ל והי' ברכה וכו'.

בתחילת התפילה עלינו לזכור את האבות ומעשיהם ולהזכיר את זכותם.

וז"ל הכוזרי: ויתן אל לבו מהברכה הראי' שונה הנקראת 'אבות' מעלת האבות, ושברית האלוקים קיים להם ולא ימוש עד עולם, כמו שהוא אומר 'ומביא גואל לבני בניהם'.

בברכת אבות אנו אומרים 'וזוכר חסדי אבות' - בעיון תפלה ביאר: ע"ש הכתוב 'זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר', חסדם ואמונתם של ראשוני האומה.

ובפרשת השבוע (כו, ב) אמר הכתוב: וירא אליו ד' ויאמר אל תרד מצרימה, שכן בארץ אשר אומר אליך, גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצת האל, והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך והרביתי את זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את כל הארצת האל והתברכו בזרעך כל גויי הארץ. בזכות מה קיבל יצחק את כל הברכות האלו? בזכות חסדו של אברהם אברהם אבינו, כמו שממשיך הפס' ואומר: **עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמתי מצותי חקותי ותורתי.**

אנחנו למדים מהפס' הזה שגם יצחק אבינו התברך בזכות אבות שהייתה לו מאברהם אביו.

איתא בגמ' בברכות (לב). אמר ר' יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש הראי'

PARSHA PREVIEW

Below is an English adaptation of this week's Parsha Preview which can be heard live every Wednesday at 2:15

Three Steps to Powerful Tefillos

Harav Hagaon Elimelech Resnick Shlita

On the *passuk*: וַיַּעֲתָר יִצְחָק לֵה' לֵנַח אֲשֶׁתוֹ כִּי עָקְרָהּ הוּא וַיַּעֲתָר לוֹ ה' הרבה והפציר: Rashi explains that the word וַיַּעֲתָר means: הרבה והפציר, Yitzchak davened repeatedly and persistently, "nudging" Hashem, בתפלה, *kaveyachol*. Finally, Hashem finally answered him: וַיַּעֲתָר לוֹ ה', which Rashi explains as: נתפצר ונתפייס ונתפתה לו – Hashem was convinced.

It sounds as though Hakadosh Baruch Hu did not want to answer the *tefillah* of Yitzchak and had to be convinced. But we know that Hakadosh Baruch Hu answers our *tefillas*, so why did Yitzchak have to daven so strenuously to appease and persuade Hashem to grant his request?

Someone told Rav Yosef Chaim Sonnenfeld the following explanation. Later in the parashah, Rashi says that Avraham Avinu was really supposed to live 180 years, like Yitzchak, but since Hakadosh Baruch Hu promised him that he would die טובָה טוֹבָה, he had to be taken from this world before Eisav turned wicked. Therefore, Avraham passed away five years early, at the age of 175.

Originally, Hashem's plan was that Eisav should be born five years later, so that Avraham could live until 180, but Yitzchak's persistent *tefillas* "convinced" Hashem to grant him children earlier. Because of Yitzchak's prayers, Hashem couldn't hold back, *kavyachol*.

Upon hearing this explanation, Rav Yosef Chaim responded, on the spot, that the phrase וַיַּעֲתָר לוֹ ה' has the same *gematria* as חמש שנים (both equal 748).

Answering Yitzchak's *tefillah* came at a high cost: five years of Avraham's life.

When this *vort* was told to Rav Aharon Kotler, he was so impressed that he said, "Such a *gematria* could only have been said with *ruach hakodesh*."

Rabbeinu Bachaye expresses a similar idea. He explains why each of the *imahos* – Sarah, Rivka, and Rochel – had to be *akaros*, and the reason he gives for Rivka's barrenness is that she was going to give birth to Eisav, and Hashem didn't want Avraham to see Eisav embark on a wicked path.

If Hakadosh Baruch Hu already made Yitzchak and Rivka wait twenty years to have children, why didn't He make them wait another five years, so that Avraham could live to his full lifespan? That's because, as Rashi

says, Yitzchak Avinu בתפלה הרבה והפציר בתפלה.

I'd like to highlight three important points about *tefillah* that we can learn from Rashi.

One: *Tefillah* Requires Persistence

Sometimes a person davens once, twice, three times – he keeps davening for the same thing, but he doesn't Hakadosh Baruch Hu answering, so he despairs, thinking he's not worthy. We have to be prepared to daven again, and again, and again, to be the biggest "nudge" possible. No *tefillah* is wasted, *chas v'shalom*. Rather, each *tefillah* counts, because the buildup of *tefillah* after *tefillah* is what eventually leads to Hakadosh Baruch Hu listening to our requests.

Two: Use the Correct Logic

Rashi uses unusual and seemingly repetitive terminology to describe Hashem's response to Yitzchak's prayers: ונתפצר ונתפייס ונתפתה לו. The word ונתפתה is actually quite puzzling. In Tachanun, in the paragraph beginning וְשׂוֹמֵר יִשְׂרָאֵל, we describe Hashem as: מְתַרְצֵה בְּרַחֲמִים וּמְתַפְּיֵס. There is a version of this *tefillah* that describes Hashem as: מְתַרְצֵה בְּרַחֲמִים וּמְתַפְּיֵה בְּתַחֲנוּנָיו, but the Taz (*Orach Chaim* 127) says that this version is incorrect. He cites the Ramban in Parashas Mishpatim, where the *passuk* says: וְכִי יִפְתֶּה אִישׁ בְּתוּלָה, and explains that the term פתוי means using falsehood to convince someone. The Ramban cites the *passuk* says in Mishlei: פְּתִי יֵאֱמֵן לְכָל דָּבָר and explains that a person who is easily swayed by others is called a פתוי. The phrase בְּתַחֲנוּנָיו implies that we speak falsehood to Hakadosh Baruch Hu to get him to answer our *tefillah*, and that's wrong, because there can be no פתוי vis-à-vis Hashem.

How, then, can Rashi say that Hashem was ונתפתה לו Yitzchak's *tefillah*?

Rashi actually interprets the words ונתפתה אִישׁ בְּתוּלָה differently from the Ramban. On those words, he comments: מִדְּבַר עַל לְבָב עַד שְׂוִמְעַת. According to Rashi, the term פתוי means to speak to someone's heart, using the right words and reasoning to convince the person to do something. Understood this way, פתוי doesn't mean using falsehood; it means knowing how to be convincing. That's why Rashi sees fit to use the

